

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 332

Горбатюк Л.М.

асистент

Полтавської державної аграрної академії

ПОТРЕБА ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА У ГОСПОДАРСТВАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку зерновиробництва у Полтавській області. Висвітлено проблеми реалізації зерна. Досліджено інвестиційне забезпечення технічного оновлення основних засобів. На основі вивчення літературних джерел розраховано потребу в необхідних видах матеріально-технічних ресурсів, які б створювали умови для ефективної діяльності зернової галузі. Обґрунтовано, що досягнутий рівень забезпечення галузі основними засобами виявився у вісім разів нижчим від нормативної потреби, обсяги якої визначено в ННЦ ІАЕ.

Ключові слова: зерно, інвестиції, канали реалізації, технічне оновлення, основні засоби.

Горбатюк Л.М. ПОТРЕБНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕРНОПРОИЗВОДСТВА В ХОЗЯЙСТВАХ ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализировано современное состояние развития зернопроизводства в Полтавской области. Отражены проблемы реализации зерна. Исследовано инвестиционное обеспечение технического обновления основных средств. На основе изучения литературных источников рассчитана потребность в необходимых видах материально-технических ресурсов, которые бы создавали условия для эффективной деятельности зерновой отрасли. Обосновано, что достигнутый уровень обеспечения отрасли основными средствами оказался в восемь раз более низким, чем нормативная потребность, объемы которой определены в НЦ ИАЭ.

Ключевые слова: зерно, инвестиции, каналы реализации, техническое обновление, основные средства.

Gorbatyuk L.M. INVESTMENT NEEDS FOR EFFECTIVE DEVELOPMENT OF GRAIN PRODUCTION IN THE POLTAVA REGION

This paper examines the current state of development of grain production in the Poltava region. The problems of grain sales are highlights. Researched investment providing upgrading fixed assets. On the basis of literature calculated need for appropriate types of inputs that would create the conditions for the effective operation of the grain industry. Proved that the level of support for the industry fixed assets was eight times lower than the regulatory requirements, the scope of which is defined in IAE NNC.

Keywords: grain, investments, distribution channels, technical update, fixed assents.

Постановка проблеми. Економічна криза, що спричинила негативну ситуацію в економіці країни, призвела до руйнування матеріально-технічної бази у зернопродуктовій галузі. Значна частина основних засобів (будівлі, споруди, технічні засоби тощо) з різних причин вийшли з ладу і виведені з експлуатації. Ситуація, що склалася з ресурсним забезпеченням галузі, потребує їх модернізації, відновлення втраченого технічного потенціалу та його подальшого розвитку, впровадження досягнень науково-технічного прогресу відповідно до сучасних вимог конкурентоспроможного виробництва. Це, у свою чергу, передбачає удосконалення методології обґрунтування потреби в основних засобах для виробництва зернових культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальний економіко-теоретичний аналіз інвестиційного процесу в умовах ринку здійснено в працях Дж. Кейнса, Д. Йоргенсона, У. Шарпа. Вагомий внесок у дослідження проблеми інвестиційного забезпечення сільського господарства належить вітчизняним науковцям, серед яких: В.Г. Андрійчук, М.І. Кісіль, М.Ю. Куденська [1], Л.В. Смолій, Г.М. Підлісецький [2], П.Т. Саблук, П.М. Майданевич. Проте недостатнє висвітлення в економічній літературі проблем інвестиційного забезпечення зерновиробництва обумовило вибір теми статті.

Мета дослідження: обґрунтувати потребу інвестицій в зерновиробництво Полтавської області, спираючись на теоретичні дослідження в цій галузі.

Постановка завдання. Виходячи з мети дослідження, ми визначили наступні завдання:

- проаналізувати сучасний стан розвитку зерновиробництва Полтавської області та розглянути його інвестиційне забезпечення;
- розрахувати потребу інвестицій на виробництво зернових.

Виклад основного матеріалу. Для сільських товаровиробників зернова галузь є основним джерелом прибутку, що дозволяє забезпечити просте чи розширене відтворення. Ціни на зерно визначають ціни на хліб, макаронні, кондитерські вироби, молочні продукти, м'ясо, яйця. В нашій країні зернове виробництво має не тільки важливе соціально-економічне, а й політичне значення для розвитку національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави, тому розміщене у всіх областях. У 2012 році порівняно з 1990 р. виробництво зернових зменшилося на 4793 тис. т (9,4%) і становило 46216,2 тис. т.

Полтавська область характеризується сприятливими умовами для вирощування більшості зернових культур. У 2011-2012 роках область займає перше місце по Україні за їх виробництвом.

Виробництво зерна у всіх категоріях господарств області збільшилося за досліджуваний період на 48,8% і становило у 2012 році 3645 тис. т, у тому числі у господарствах населення – у 6 разів. Змінилось співвідношення виробництва зерна за категоріями господарств. Якщо у 1990 році сільсько-

господарські підприємства виробляли 96,7% зерна, населення – 3,2%, то у 2012 році відповідно 81,2% і 18,8% (табл. 1).

Частка сільськогосподарських підприємств у виробництві зернових культур в Україні і Полтавській області становить у 2012 році 78,1 та 81,2% відповідно, господарств населення – 21,9 та 18,8%.

Найбільшими виробниками зерна в області у 2012 році є: господарства Миргородського – 348 тис. т (8% валового збору зернових у Полтавській області), Новосанжарського – 282 тис. т (6,5%), Глобинського – 272 тис. т (6,3%), Машівського – 348 тис. т (5,6%), Семенівського – 222 тис. т (5,1%). Найменше зернових виробили у 2011 році сільськогосподарські підприємства Котелевського (87 тис. т), Шишацького (88 тис. т) та Диканського (90 тис. т) районів.

У структурі реалізації зернових за каналами реалізації спостерігаємо зменшення продажу зернових культур переробним підприємствам, населенню та значне збільшення реалізації (починаючи з 2000 року) за іншими каналами. Так, переробним підприємствам реалізовано зерна у 2012 році 4,6%, що на 61,7% менше порівняно з 1991 роком. Проте за іншими напрямками протягом досліджуваного періоду частка зернових збільшилася на 89,1% і у 2012 році становила 89,8% (табл. 2).

За словами спеціалістів Полтавського управління сільського господарства, це пояснюється відсутністю прямих зв'язків з переробними підприємствами та збільшенням посередницьких зв'язків, великим рухом агрохолдингів. Для прикладу, Полтавський комбінат хлібопродуктів завантажений лише на 15% у зв'язку з відсутністю коштів. До інших каналів відносять реалізацію посередницьким та підприємницьким структурам, аграрному фонду по форвардних угодах та орендну плату.

Обґрунтування потреби в інвестиціях може мати різні методичні підходи, залежно від поставленої стратегічної мети інвестування, рівня соціально-еко-

номічного розвитку, інвестиційних можливостей, підготовленості до освоєння інвестицій, виробничого напрямку та структури інвестуемого об'єкта [1, с. 3].

За нашими розрахунками, у технічне оновлення зерновиробництва Полтавської області у 2012 році інвестовано 541,3 млн грн, у тому числі на 1 га посівної площі – 569,2 грн, що на 128,1 грн більше порівняно з 2008 р. (рис. 1).

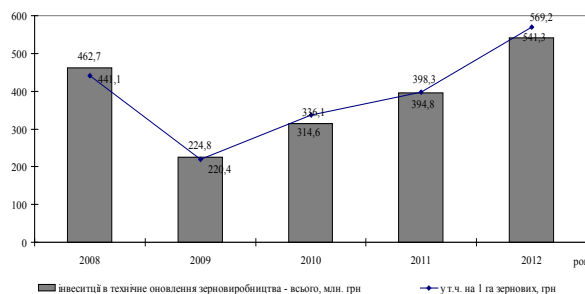

Рис. 1. Динаміка інвестицій у технічне оновлення зерновиробництва Полтавської області за 2008-2012 рр.

Джерело: дані Головного управління сільського господарства у Полтавській області

Визначимо потребу в основних засобах для виробництва зернових культур на основі нормативів, що розроблені науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» шляхом вибору раціонального складу будівель і споруд, комплексу технічних засобів та засобів загального призначення на базі інтенсивних технологій. Відповідно до даних нормативів забезпечення виконання всіх передбачених технологічною картою операцій для досягнення урожайності зернових без кукурудзи на рівні 36 ц/га потребує 9,7 тис. грн, причому 32,4% з цієї суми припадає на будівлі

Таблиця 1

Виробництво зерна у Полтавській області за категоріями господарств 1990-2012 рр., тис. т

Роки	Усі категорії господарств		у тому числі			
	тис. т	у % до 1990	сільськогосподарські підприємства		господарства населення	
			тис. т	частка у загальному обсязі виробництва	тис. т	частка у загальному обсязі виробництва
1990	3450	100,0	3338	96,7	112	3,2
1995	2016	64,0	1823	82,5	193	8,7
2000	1408	40,8	1170	83,1	238	16,9
2005	2851	82,6	2283	80,0	568	20,0
2008	4531	131,3	3790	83,6	741	16,4
2009	3830	111,0	3192	83,3	638	16,7
2010	2854	82,7	2355	82,5	499	17,5
2011	5055	146,5	4332	85,7	723	14,3
2012	3645	148,8	2959	81,2	687	18,8

Джерело: Статистичний щорічник Полтавської області за 2012 рік [3, с. 96-97]

Таблиця 2

Структура реалізації зернових за каналами реалізації у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області, %

Показники	Роки						
	1991	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Переробним підприємствам	66,3	42,5	7,5	6,5	6,7	6,4	4,6
На ринку	7,5	16,6	36,1	7,9	4,0	0,3	1,4
Населенню	25,5	32,0	17,5	2,9	0,9	0,9	4,2
За іншими каналами	0,7	9,3	38,9	82,7	88,4	91,2	89,8

Джерело: дані Головного управління статистики у Полтавській області за 2012 рік [4, с. 87]

і споруди, 53,8% – машини та обладнання, 8,3% – транспортні засоби, 5,4% – вимірювальні прилади, інвентар, інструмент, решта – на робочу худобу. Для досягнення урожайності кукурудзи на зерно на рівні 75 ц/га потребує 18,4 тис. грн в розрахунок на 1 га посівів, причому 30,7% з цієї суми припадає на будівлі і споруди, 56,0% – машини та обладнання, 7,6% – транспортні засоби, 5,6% – вимірювальні прилади, інвентар, інструмент, решта – на робочу худобу [2, с. 32].

Статистична інформація щодо наявності основних засобів, їх вартості і продуктивності безпосередньо в галузі зерновиробництва відсутня, тому що трактори, сільгоспмашини і обладнання мають загальногосподарське призначення, за винятком зернозбиральних комбайнів. Тому використовуємо інформацію щодо вартості основних засобів та суму амортизаційних відрахувань за видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та лісове господарство». Ця інформація може бути використана як вихідна для наших розрахунків при визначенні вартості основних засобів у сільському господарстві та зерновиробництві (табл. 3).

За показником загальної суми амортизаційних відрахувань (А) за видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та лісове господарство» визначаємо частку амортизаційних відрахувань (ЧА_п), яка відноситься до сільськогосподарських підприємств, за формулою [2, с. 17]:

$$ЧА_{п} = \frac{An * 100}{A} \quad (1)$$

$$ЧА_{п} = \frac{244206,9 * 100}{251650,8} = 97,05 \%$$

Отже, частка амортизаційних відрахувань сільськогосподарських підприємств у загальній сумі за видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та лісове господарство» складає 97,05%.

Потреба абсолютного приросту вартості основного капіталу у зерновиробництві визначається за наступною формулою:

$$OЗ = OЗ_{н} - OЗ_{ф},$$

де OЗ_н – вартість основних засобів, що забезпечуватиме розширене відтворення, встановлена у відповідності до нормативів, тис. грн; OЗ_ф – фактична наявність основних засобів у галузі, тис. грн. Розрахунки наведено у табл. 4.

Аналіз проведених розрахунків свідчить, що вартість основних засобів на 100 га посівів зернових у Полтавській області протягом 2006-2010 рр. збільшилася на 124,75 тис. грн (74,7%). Нормативна потреба основних засобів на 100 га посівів зернових становить 2776,2 тис. грн. У 2010 році спостерігається збільшення рівня забезпеченості основними засобами відповідно до нормативів на 4,5%. Додаткова потреба в інвестиціях на формування основного капіталу в зерновиробництві сільськогосподарських підприємств складає у 2010 році – 2484,5 тис. грн.

Висновки з даного дослідження. Досягнутий рівень забезпечення галузі основними засобами виявився у вісім разів нижчим від нормативної потреби, обсяги якої визначено в ННЦ ІАЕ. Інвестиційне відродження зерновиробництва Полтавської області потребує додаткових інвестицій, які б забезпечували потребу в необхідних видах матеріально-технічних ресурсів і створювали умови для ефективної діяльності галузі.

Таблиця 3

Вихідна інформація для визначення вартості основних засобів у сільському господарстві та зерновиробництві Полтавської області, за роками

Показники	2006	2007	2008	2009	2010
Вартість основних засобів за видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та лісове господарство», млн грн	3751	3899	4990	5142	6446
Амортизація видом економічної діяльності «Сільське господарство, мисливство та лісове господарство», млн грн	1813,5	2266,3	1692,0	2392,5	2516,51
Сума амортизаційних відрахувань у сільськогосподарських підприємствах, млн грн	83,0	104,3	161,3	195,9	244,2
у тому числі у рослинництві, млн. грн	63,9	80,9	130,8	152,2	191,1
Сума операційних витрат у рослинництві, млн. грн	1211,0	1570,4	2697,0	2918,8	4428,9
Сума операційних витрат у зерновиробництві, тис. грн	998,1	1313,4	2193,9	236,4	2442,7

Джерело: дані Головного управління статистики у Полтавській області за 2006-2010 рр. [4], дані Державного комітету статистики. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах за 2006-2010 рр., розрахунки автора

Таблиця 4

Розрахунок потреби інвестицій в основний капітал зерновиробництва у сільськогосподарських підприємствах Полтавської області за роками

Показник	2006	2007	2008	2009	2010
На 100 га посівів зернових, тис. грн					
вартість основних засобів у зерновиробництві	166,9	125,7	301,9	262,2	291,65
нормативна потреба основних засобів	2776,2	2776,2	2776,2	2776,2	2776,2
Рівень забезпеченості основними засобами відповідно до нормативів, %	6,0	4,5	10,9	9,4	10,5
Фактично інвестовано у придбання основних засобів на 100 га посівів зернових, тис. грн	24,0	26,8	44,6	22,2	34,0
Додаткова потреба в інвестиціях на формування основного капіталу в зерновиробництві на 100 га посівів, тис. грн	2609,3	2650,0	2474,3	2514	2484,5

Джерело: розраховано автором

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коденська М.Ю. Методичні підходи щодо інвестування розвитку цукробурякового виробництва / М. Ю. Коденська // – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 46 с.
2. Підлісецький Г. М. Основні засоби сільськогосподарського призначення: потреба та забезпеченість / Л.І. Васильок, М.І. Герун, Г.М. Підлісецький // – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2009. – 77 с.
3. Статистичний щорічник Полтавської області за 2012 рік / Л.В. Калашник. – Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області, 2012. – 400 с.
4. Статистичний щорічник Полтавської області за 2011 рік / Л.В. Калашник. – Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області, 2012. – 408 с.
5. Статистичний збірник Сільське господарство Полтавської області у 2012 році / Л.В. Калашник. – Полтава : Головне управління статистики у Полтавській області, 2012. – 265 с.

УДК 330.341.1

Ковч В.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Хмельницького економічного університету*

РОЗВИТОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВИ ПО ЗАДОВОЛЕННЮ ПОТРЕБ СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню впливу науково-технічних розробок на задоволення потреб суспільства. Досліджено сучасний стан та фінансування наукових розробок, а також рівень впровадження інноваційного продукту у життя. Розглянуто сучасну державу її можливості у задоволенні потреб суспільства, а також проведення соціальної політики в Україні.

Ключові слова: держава, потреби, соціальні проблеми, влада, політика держави, інноваційна активність, людина, суспільство, індивідуум, наукові дослідження, науково-технічні розробки, впровадження.

Ковч В.В. РАЗВИТИЕ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ И НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ РАЗРАБОТОК КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВА ПО УДОВЛЕТВОРЕНИЮ ПОТРЕБНОСТЕЙ ОБЩЕСТВА В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ УКРАИНЫ

Статья посвящена исследованию влияния научно-технических разработок на удовлетворение потребностей общества. Исследовано современное состояние и финансирование научных разработок, а также уровень внедрения инновационного продукта в жизнь. Рассмотрены современное государство, его возможности по удовлетворению потребностей общества, а также проведение социальной политики в Украине.

Ключевые слова: государство, потребности, социальные проблемы, власть, политика государства, инновационная активность, нужды, человек, общество, индивидуум, научные исследования, научно-технические разработки, внедрение.

Kovch V.V. THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC RESEARCHES AND SCIENTIFIC AND TECHNICAL DEVELOPMENTS, AS INSTRUMENT OF THE STATE, IN RELATION TO SATISFACTION OF NECESSITIES OF THE SOCIETY IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS OF UKRAINE

The article is devoted to the research of the influence of scientific and technical developments on satisfaction of necessities of the society. The modern state and financing of scientific developments, and also the level of introduction of innovative products, have been investigated in existence. The modern state of its possibility is considered in satisfaction of necessities of the society, and also the realization of social policy in Ukraine.

Keywords: state, necessities, social problems, power, the state policy, innovative activity, needs, human being, society, individual, scientific research, scientific and technical development, introduction.

Постановка проблеми. Сучасне економічне та політичне життя в нашій державі відволікає увагу від повсякденних проблем, що виникають у суспільстві. Зокрема, задоволення своїх потреб все частіше лишається виключно справою самого індивідуума. Розвиток наукових досліджень та науково-технічних розробок в певній мірі здатні вирішувати такі задачі. Проте така інноваційна діяльність переслідується рядом ризиків, зокрема окупністю та затратністю проєктів, актуальністю створеної продукції та попиту на неї, здатністю задовольнити потреби суспільства.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Велика кількість науковців у своїх дослідженнях зачіпляли проблеми задоволення потреб людини. Розгляд обраної тематики буде актуальним, незважаючи на спрямування загального курсу економічного, політичного та соціального напрямку України. Розроблення та розгляд обраної проблеми з різних кутів зору знайшло своє відображення у

працях, Дж.М. Кейнса, В. Геєца, А. Чухна, П. Леоненка, В. Мандибури, І. Буяна, В. Осецького, І. Малаго, О. Злобіної, Т. Заславської, Ю. Кіндзерського, А. Ткача, А. Халецької, М. Папієва, М. Диха, О. Мельниченко, А. Баланда, Б. Данилишина, В. Куценко, О. Ватаманюк, І. Мазур та інших. Проте повне розкриття задоволення потреб суспільства через призму наукових досліджень та науково-технічних розробок з врахуванням сучасних економічних умов України не знайшло свого кінцевого відображення.

Мета статті – дослідити реальний стан задоволення потреб суспільства через призму наукових досліджень та науково-технічних розробок. Визначити можливості та перспективи держави щодо проведення такої діяльності, стан фінансування та відсоткову відмінність між створеною інноваційною продукцією та її провадженням. Встановити рівень зацікавленості держави в задоволенні потреб індивідуума за сучасних економічних умов України.